

3 IP PRIEDAS. MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ RINKOS ANALIZĖ EUROPOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TED DUOMENŲ BAZĖS PAGALBA

UŽDUOTIS IR METODAS

Šioje darbo dalyje pristatomas Techninės specifikacijos 3.3. punkte pateiktos užduoties, kurios esmė yra pagal užsakovo pateiktą informaciją atlikti materialinių išteklių rinkos analizę Europos viešųjų pirkimų TED duomenų bazės pagalba, pagrindinių prielaidų ir rezultatų apibendrinimas.

Igyvendindami šią užduotį nustatėme prioritetinių materialinių išteklių (prekių) sąrašą ir atlikome visų TED sistemoje sąraše esančių prekių analizę. Tai buvo padaryta vadovaujantis šiais žingsniais:

1. **Filtruojant pagal prekės pobūdį / pavadinimą / CVP kodą (jeigu prekė turi konkretų būtent jai priskirtą kodą) bei kitą kontekstą suformuojami TED sistemos paieškos parametrai.** Tarkime, analizuojant respiratorius (FFP3), nusprendžiame nesinaudoti CVP kodais, kadangi arčiausias ir tiksliausias galimas CVP kodas yra 33140000 medicininiai reikmenys,, (angl. *33140000 Medical consumables*“). Naudojant šį kodą rasime daugybę su kitomis medicinos priemonėmis susijusių pirkimų, kurie šiuo atveju mums nebus aktualūs. Dėl šios priežasties prekių paieškos metu naudosime FFP3 raktažodį.
2. **Radus ieškomą pirkimą, apibrėžiama informacija ir konkretūs TED sistemos laukai, kuriuos surenkame ir išaugome tolimesnei analizei.** Analizės metu kiekvienai prekei bei kiekvienam analizuojamam atskiram prekės pirkimui išsaugoma ši informacija:
 - a. Nuoroda į TED sistemos pirkimo duomenis.
 - b. Nuoroda į perkančiosios organizacijos puslapį, kuriame pateikti visi su pirkimu susiję dokumentai.
 - c. Šalis, kurioje pirkimas yra vykdomas.
 - d. Pirkimo dalis (*angl. – lot number*) kurioje minima analizuojama prekė.
 - e. Pirkimo dalies pavadinimas (*TED sistemoje - title*) arba perkamos prekės pavadinimas.
 - f. Pirkimo dalies kaina. TED nurodyta *Award of contract* dalyje arba jeigu šios nėra, tuomet nurodoma perkančiosios organizacijos orientacinė kaina (vėlgi jeigu ši informacija yra pateikta).
 - g. Pirkimo dalies prekių kiekis (gali būti nurodytas bet kur, specialaus laukelio TED sistemoje nėra).
 - h. Pirkimo data.
 - i. Pirkimą laimėję ūkio subjektai.
 - j. Pirkimo BVPŽ kodai.
 - k. Pirkimą pateikusi organizacija.
 - l. Papildomi komentarai (galbūt pateikti netikslūs duomenys, kurios informacijos trūksta, galbūt neveikia pateiktos nuorodos ir pan.).

3. **Galiausiai atliekama atrinktos, tyrimui tinkamos informacijos analizė.**

ANALIZĖS METU IŠKILUSIOS PROBLEMOS, SUNKUMAI IR KITI PASTEBĖJIMAI

1. **Nepateikti duomenys.** TED pateikiamuose pirkimų laimėjimų skelbimuose dažnai nėra pateikiama visa reikalinga informacija. Dažniausiai trūksta duomenų apie perkamų prekių kiekį (pvz.: pirkimai¹), kartais trūksta laimėtojų kainos. TED rasti pirkimai, kuriuose konkrečiai pateikiami visi reikalingi duomenys, t. y. ir prekių kiekis ir kaina, sudaro apie 20% visų analizuotų pirkimų.
2. **Pateikti netikslūs duomenys.** Kartais pateikti duomenys yra akivaizdžiai netikslūs arba painūs ir neaiškūs. Tarkime, pasitaiko atvejų kai nurodyta pirkimo kaina būna akivaizdžiai netiksli (pvz.: 0.01 EUR² arba 1.00 DKK³, ir pan⁴). Neretai nurodytas pirkimo objektas arba CPV kodai neatitinka realybės (pvz.: kodas nurodo dujokaukę, o perkama medicininė kaukė⁵; rašoma, kad perkamas objektas yra dujokaukės, o iš tiesų perkama dujokaukių dėžės⁶ ir pan⁷.)
3. **Pirkimo metu įsigyjama ne viena prekė, o didelis prekių skaičius vienu metu.** Net ir tuo atveju, jeigu pavyktų gauti kiekvienos atskiros įsigyjamos prekės kiekį, pirkimo kaina dažniausiai pateikiama viena (bendra). Tokiu atveju apskaičiuoti vienos atskiros prekės kainą tampa neįmanoma (pvz.: pirkimų pavyzdžiai⁸). Taip pat kartais kartu su konkrečia preke yra įsigyjama ir papildomos paslaugos (apmokymai, prekės garantija ar palaikymas, atsarginės dalys ar pan.) kurios priklausomai nuo papildomų sąlygų gali iškreipti vidutinę kainą.

¹ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:323026-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:650-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:408975-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:348172-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:424514-2018:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:600426-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:58468-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:283517-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
² <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:331971-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
³ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:114755-2019:TEXT:EN:HTML&src=0>
⁴ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:336612-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
⁵ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:273705-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
⁶ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:605757-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
⁷ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:331603-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
⁸ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:127282-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:262683-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:301826-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:159036-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:312998-2020:TEXT:EN:HTML&tabId=1>

4. **Pirkimo dokumentai nėra pasiekiami.** Pateiktos nuorodos į pirkimo dokumentus neveikia⁹ arba reikalauja specifinių prisijungimo duomenų¹⁰ arba yra prieinamos tik atskirai pateikus prašymą¹¹ arba tiesiog, dokumentų atsisiųsti nėra galimybės¹². Taip pat svarbu pabrėžti, kad tyrimo metu rastos bei išsaugotos pirkimų dokumentų nuorodos laikui bėgant gali nustoti veikti (matome, kad su dalimi nuorodų jau yra taip nutikę).
5. **Kalbų vertimo netikslumai.** Analizę apsunkina tai, kad duomenys apie pirkimus dažniausiai pateikiami šalies, kurioje yra vykdomas pirkimas kalba. Todėl visą aprašymą bei TS dokumentus tenka versti į anglų kalbą. Dėl šios priežasties duomenyse gali atsirasti netikslumų, dalies terminų vertimas gali būti iškreiptas.
6. **Lietuvoje įvykdyti pirkimai dažniausiai turi visus duomenis.** Atliekant analizę susidarė įspūdis, kad Lietuvoje yra įprasta TED teikti kokybiškus ir aiškius pirkimų duomenis (su konkrečiais prekių įvardinimais, jų kainomis bei kiekiais). Tuo tarpu kitose šalyse vykdomų pirkimų duomenys ženkliai dažniau yra pateikiami ne taip kokybiškai ir juose trūksta esminių pirkimą paaiškinančių duomenų.
7. **TED sistemoje dalies prekių paieška yra komplikuoata.** Dalies prekių sistemoje rasti nepavyko galimai dėl prekių panašumų ir itin panašių prekių pavadinimų. Tarkime, TED paieškos sistemoje sudėtinga atskirai ir jų tarpusavyje nesumaišant rasti šias prekes: skaitmeninį dozimetą (*angl. dose rate meter*), individualiuosius dozimetrus – kaupiklius (*angl. personal dosimeters*), Termoluminescencinis dozimetras (*angl. Thermoluminescent dosimeters (TLDs)*) ir pan. Visų šių produktų raktinis žodis yra – dozimetras, todėl rasti šias prekes atskirai, o ne kartu yra sudėtinga arba neįmanoma. Kitaip tariant, konkrečių prekių radimas sistemoje nėra paprastai įgyvendinamas (sistema nėra pritaikyta konkrečių prekių paieškai). Vėlgai, tarkime, ieškant dozimetų pirkimų, paieškos metu susiaurinti paieškos parametrus iki konkretaus dozometro nėra įmanoma (tai padarius sistemoje pirkimų iš viso nerastume), todėl iš sistemos gaunami paieškos rezultatai pateikia duomenis apie įvairiausių rūšių dozimetrus. Tokiu atveju tenka analizuoti gausybę atskirų įvairių rūšių dozimetų pirkimų, ieškant kuriuose iš jų pagrindinė prekė yra konkretus ieškomas dozimetras.

ANALIZĖS REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Analizės metu buvo peržiūrėta apie 1000 atskirų TED (taip pat ir CVPIS) pirkimų laimėjimų skelbimų (t. y. skelbimai apie laimėtus konkursus). Apie 20% peržiūrėtų pirkimų atitiko tas prekes, kurių yra ieškoma (t. y. iš visų peržiūrėtų ir išanalizuotų pirkimų, apytiksliai kas 5 pirkime yra įsigyjamos tos prekės, kurių yra ieškoma šios analizės metu). Iš šių tinkamų pirkimų, apie 20% yra nurodyti konkretūs įsigyjamų prekių kainos bei kiekiai.

⁹ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:408975-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:292536-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:228691-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:462031-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>

¹⁰ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:424514-2018:TEXT:EN:HTML&src=0>
<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:159036-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>

¹¹ <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:114755-2019:TEXT:EN:HTML&src=1>

<https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:583085-2020:TEXT:EN:HTML&src=0>

¹² <https://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:98475-2021:TEXT:EN:HTML&src=0>

Analizuotų prekių vieneto kaina tarp to paties produkto pirkimų gali kardinaliai skirtis (dėl įvairių aukščiau aprašytų priežasčių, taip pat dėl to, kad pirkimų metu neretai įsigyjama ne viena konkreti prekė, bet kartu ir prekės pristatymas, mokymai, garantija, atsarginės dalys ir pan.). Dėl šios priežasties racionalu atsižvelgti ne tik į pateiktą vidutinę kiekvienos prekės kainą, bet ir į prekės kainos medianą.

Dalies prekių TED sistemoje nėra (arba, pagal naudotus paieškos parametrus, jų rasti nepavyko). Tarp šių prekių yra: apsauginė švinuota prijuostė (atliekant dezaktyvavimą), dekontaminavimo postai (angl. decontamination posts), atskirtoms patalpoms žymėti skirta juosta, kilnojami biotualetai (angl. toilets, 45215500, public conveniences, mobile sanitation), kilnojami tvoros segmentai (lengvai pastatomi, 2,5 m. ilgio), konteineriai užterštam vandeniui po dezaktyvavimo surinkti, termoluminescencinis dozimetras (angl. Thermoluminescent dosimeter), ir kitos lentelėje žemiau esančios prekės, kuriose pateiktas pirkimų skaičius yra lygus nuliui. Tai iš esmės gali lemti faktas, kad tokio pobūdžio prekės buvo perkamos nesinaudojant TED (nacionaliniu lygmeniu), o taip pat kai kurios prekės yra kompleksinės (pvz. dekontaminavimo postai), ir jas galima pirkti atskirai, sukomplektuojant tik pas galutinį vartotoją.

Taip pat dalis planuojamos pirkti įrangos ir priemonių yra labai specifiniai ir kiekvieną kartą juos reikia taikyti prie jau turimų priemonių ir sistemų (avariją likviduojančių darbuotojų apšvitos dozių registro programa, individualiųjų dozimetų paruošimo ir nuskaitymo įranga su individualiaisiais dozimetrais, RADIS tinklo stočių atnaujinimas) todėl natūralu, kad tokių duomenų sistemoje nerasta.

I lentelė. Analizės rezultatų apibendrinimas

	Pirkimų skaičius, vnt.	Pirkimų skaičius, kuriuose yra pateikti duomenys apie perkamų prekių kieki, vnt.	Pirkimų skaičius, kuriuose yra pateikti duomenys apie perkamų prekių kainą, vnt.	Pirkimų skaičius, kuriuose yra pateikti duomenys apie perkamų prekių kieki bei kainą, vnt.	Minimali prekės vieneto kaina, EUR be PVM	Maksimali prekės vieneto kaina, EUR be PVM	Prekės vieneto kainos vidutinė reikšmė, EUR be PVM	Prekės vieneto kainos mediana, EUR be PVM
APSAUGINIAI VIENKARTINIAI DRABUŽIAI	90	38	58	22	--	--	--	--
Akių apsauga (akiniai)	11	2	6	0	--	--	--	--
Apsauginė švinuota prijuostė	--	--	--	0	--	--	--	--
Apsauginiai kostiumai (vienkartiniai)	19	8	13	4	2,54	463,47	156,20	2,59
Galvos dangalai	11	4	6	2	0,04	402,99	201,51	201,51
Neperšlampantys batų dangalai	11	7	9	6	0,03	1,65	0,66	0,13
Respiratoriai (FFP3)	22	13	13	8	0,03	4,88	2,42	2,03
Vienkartinės pirštinės (poros)	16	4	11	2	0,00	0,00	0,00	0,00
DARBUI REIKALINGOS PRIEMONĖS	60	23	31	14	--	--	--	--
Apsaugos kostiumai	3	2	2	2	3,74	97,00	50,37	50,37

Dekontaminavimo postai	--	--	--	0	--	--	--	--
Dideli plastikiniai šiukšlių maišai	6	1	3	0	--	--	--	--
Dronai	--	--	--	0	--	--	--	--
Dujokaukės	20	10	7	6	47,74	193,47	84,99	59,65
Dujokaukių filtrai	4	2	2	2	10,34	59,65	35,00	35,00
Juosta atskirtoms patalpoms žymėti	--	--	--	0	--	--	--	--
Kalio jodido tabletės (N10)	3	--	--	0	--	--	--	--
Kilnojami biotualetai	--	--	--	0	--	--	--	--
Kilnojami lauko šviestuvai	2	1	2	1	7852,00	7852,00	7852,00	7852,00
Kilnojami tvoros segmentai (2,5 m. ilgio)	--	--	--	0	--	--	--	--
Konteineriai užterštam vandeniui po dezaktyvavimo surinkti	--	--	--	0	--	--	--	--
Lipni juosta (AAP ir plastikinei plėvelei tvirtinti)	7	2	5	2	1,79	9,65	5,72	5,72
Maisto daviniai	7	--	6	0	--	--	--	--
Muilas ir kitos higienos priemonės	8	5	4	1	0,30	0,30	0,30	0,30
Plastikinė plėvelė	--	--	--	0	--	--	--	--
MATAVIMO PRIETAISAI	28	12	24	11	--	--	--	--
Automatinė aerozolių	--	--	--	0	--	--	--	--

radiologinių matavimų stotis								
Automatinė vandens matavimo stotis	--	--	--	0	--	--	--	--
Avariją likviduojančių darbuotojų apšvitos dozių registro programa	--	--	--	0	--	--	--	--
Dozės galios matavimas, gama spektro matavimas	--	--	--	0	--	--	--	--
Dozės galios matavimo prietaisai	--	--	--	0	--	--	--	--
Dozimetai (RDS ir kt.)	--	--	--	0	--	--	--	--
Grupinis dozimetras	--	--	--	0	--	--	--	--
Individualieji dozimetrai-kaupikliai	6	2	5	2	40,23	492,98	266,60	266,60
Individualiųjų dozimetų paruošimo ir nuskaitymo įranga su individualiaisiais dozimetrais	--	--	--	0	--	--	--	--
Paieškos dozimetras	--	--	--	0	--	--	--	--
Programinė įranga Netica	--	--	--	0	--	--	--	--
Radioaktyviojo užterštumo	3	2	2	1	444220,00	444220,00	444220,00	444220,00

nustatymo prietaisai								
Radioaktyvumą matuojanti mobili sistema	7	3	6	3	79488,00	2336910,00	968404,67	488816,00
Radionuklidų identifikatoriai	--	--	--	0	--	--	--	--
RADIS tinklo stočių atnaujinimas	--	--	--	0	--	--	--	--
Skaitmeniniai dozimetrai	6	3	5	3	617,73	15512,50	5965,54	1766,40
Viso kūno skaitiklis	6	2	6	2	93142,75	934764,00	513953,38	513953,38

Informacijos šaltinis: sudaryta autorių remiantis <https://ted.europa.eu/TED/search/searchResult.do> (bei <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/>)

Aukščiau pateiktoje lentelėje duomenys rodo, kad tarkime akių apsaugos (akinių) analizės metu išnagrinėta 11 atskirų TED pirkimų. Tik 2-juose iš šių pirkimų TED sistemoje yra konkrečiai pateikti įsigyjamų prekių kiekiai (likusiose pirkimuose šių duomenų TED sistemoje pateikta nėra). Įsigyjamų prekių (akinių) kainos yra pateiktos 6 pirkimuose (kituose pirkimuose kaina nėra pateikiama dėl įvairių priežasčių: pasirinkta pirkimo dalis nebuvo įgyvendinta ir nebuvo parinktas laimėtojas, pasirinktai pirkimo daliai atskirai kaina pateikta nėra – pateiktos kainos į kurias įeina ir kitų, ne tik akinių, prekių vertė.). Pirkimų, kuriuose pateikta ir akinių kiekiai ir akinių kainos nėra. Dėl šios priežasties apskaičiuoti vidutinę prekės kainą nėra galimybių.

Bendrai, pirkimų, kuriuose įsigyjama apsauginiai vienkartiniai drabužiai, kiekis yra pakankamai didelis, todėl didelės dalies prekių vidutinės kainos yra pateiktos. Tuo tarpu rastas pirkimų kiekis apie darbui reikalingas priemones ir matavimo prietaisus yra ženkliai mažesnis. Dėl šios priežasties didelės dalies šiose grupėse esančių produktų vidutinės kainos nėra apskaičiuotos.

Sudėtingiausia situacija yra su matavimo prietaisais. Tai lemia netik jų pavadinimų panašumas, bet ir tai, kad jie yra perkami retai, dažnai juos įtraukiant į sudėtingo rinkinio sąrašą (pvz. CBRN automobilis, žvalgybos atlikimo įranga) ir jų kainos neišskiriamos.

REKOMENDACIJOS

Įvertinus TED sistemoje pateiktą informaciją ir jos analizės duomenis, tampa akivaizdu, kad ne visi IP numatyti priemonių įsigijimai gali būti tiesiogiai siejami su šios analizės duomenimis.

Atskirais atvejais, kuomet nėra pakankamai duomenų, kad būtų galima priimti ekonomiškai pagrįstą sprendimą dėl prekių galimos kainos, tenka naudotis kitais galimais informacijos šaltiniais. Tam naudojami palyginimai, viešai teikiama gamintojų ar jų atstovų informacija, Lietuvoje vykdytų pirkimų analizė ir kiti šaltiniai.

Taip pat būtina atkreipti dėmesį, kad IP rengimo techninėse specifikacijose nurodytas analizės terminas apima ir COVID –19 pandemijos pirmą, antrą ir trečią bangas. Kadangi nemaža dalis paieškoje apibrėžtų prekių yra susiję su kova su pandemija (apsauginiai kostiumai, vienkartinės pirštinės, respiratoriai, dujokaukės ir pan.) reikia pastebėti, kad jų kainos 2019 –2021 m labai ženkliai kito, o tai gali įtakoti kainų vidurkį.

Papildomi pastebėjimai ir rekomendacijos:

1. TED duomenų bazėje dalis techninių specifikacijų yra labai paprastos (pvz FFP3 respiratorius ar vienkartinės pirštinės aprašomi 2-3 kriterijais), todėl rengiant specifikacijas buvo atsižvelgta į Lietuvoje nusistovėjusią praktiką prekes ir joms taikomus reikalavimus aprašyti detaliau.
2. Atskirais atvejais, kuomet reikia įsigyti labai konkretų daiktą ar pakanka papildyti bei atnaujinti institucijų turimas priemones ar įrangą, konkrečios techninės specifikacijos buvo derinamos su atsakingų institucijų specialistais, tam kad užtikrinti pilną esamos ir naujos įrangos veikimo suderinamumą. Juo labiau, kad kai kurių priemonių įsigijimo duomenų nepavyko rasti TED sistemoje (programinė įranga „Netica“, licencijos jai, mobili meteorologinė stotis, automatinė vandens matavimo stotis).

3. Atsižvelgiant į TED rastą informaciją bei IP aprašomus poreikius, rekomenduojama dalį priemonių įsigyti tiesiogiai naudojantis CVPIS sistema. Ekspertų nuomone tokioms priemonėms nėra tikslinga rengti atskirų techninių specifikacijų.